

A jogi anekdoták világa

Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna PhD egyetemi docens a győri Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar Bölcsész- és Társadalomtudományi Intézetének docense. Az etnográfia kiváló szakértője régóta foglalkozik a balladák, illetve más folklórszövegek és a valóság viszonyával. Nem a hagyományos értelemben vett folklórstároló van szó Lanczendorfer Zsuzsanna esetében, hanem ő mintegy bővíti, és meg is újítja ezt a tudományágát. Kutatói módszere így egyedülálló, hiszen a tradicionális gyűjtést, a levéltári források feltárását és az összehasonlító folklór filológiát együtt használja, és mindezeket igen nagy szakértelemmel kezeli. Most erről kérdezzük őt:

Lanczendorfer Zsuzsanna: Kedvelt kutatási módszerem az úgynevezett egyéniség-kutató módszer. „Ez az egyetlen olyan folklorisztikai áramlatunk, amelynek metodikája nemzetközileg elismerést nyert”, magyar, illetve budapesti iskola néven – vallja Voigt Vilmos.

Disszertációm is ezzel a módszerrel íródott. Nem véletlen, hogy a különleges emberek mindig is érdekelték. Minden kornak társadalmi osztályának vannak híres és hírhedt egyéniségei, akikről gyakran születnek folklóralkotások. Ebbe a válogatásba a külföldi és hazai jogászvilág hírességeiről szóló, többnyire már megjelent anekdotákat, tréfas, humoros történeteket gyűjtöttem össze.

? Talán nem lenne érdektelen, ha pontosan meghatároznánk az anekdota fogalmát.

Mi is az anekdota? A Magyar Néprajzi Lexikon szerint „rövid, jellemző, mulatságos történet. Eredeti értelmében kiemelkedő (történeti) személyiség hétköznapijait, gáláns kalandjait, emberi gyengéit vagy szellemes mondásait bemutató kis párbeszédeselejt, elbeszélés.” Szórakoztató funkciója, nevetető, komikus hatása vitathatatlan. Jellemzője a történet végi csattanó.

Fennmaradt, hogy Temesvári Pelbárt szentbeszédeit azért fűszerezte anekdotákkal, hogy a hallgatóság el ne aludjon alatta. Mi más ez, mint kedves figyelmisség!

? A jogászok nagy része talán még emlékszik középiskolai tanulmányaira, amikor Jókainál és Mikszáthnál szóba került az anekdota. Jókainál úgy, mint be-

tét, Mikszáthnál pedig szerkesztői alapelvként szerepel.

Igen, valóban. Jókai Mór volt az első tudatos gyűjtője ennek a műfajnak: 17 000 anekdota gyűjteménnyel rendelkezett. Ezek egy részét műveiben is fellelhetjük, illetve közölte élelapijaiban is.

Mikszáth Kálmán is irodalmi „nyersanyag-nak” tekintette ezeket a történeteket. Tóth Béla 6 kötetben adta ki anekdotáit.

? Kiket tudna megemlíteni az ismeretebb anekdotakutatók közül?

A műfajt már sokan kutatták – többek között – György Lajos, Erdész Sándor és Vő Gabriella. Vő Gabriella szerint a rövid, humoros prózanarratívok „sem régiségükben, sem értékükben nem másodrangú folklóralkotások.” Tóth Béla pedig azt állította, hogy anekdotakedvelő nemzet vagyunk, ezért „művelt rendjeink minden időben oly sűrűn használták igazságok kifejezéséről az anekdotát, hogy az „úri folklore” e kincsének el kellett terjednie a nép között. Anekdotázott a pap, a bíró, a földesúr.” Mint írja, a magyar humor tiszta emberismereten alapszik, éles szem, okos elme szükséges hozzá.

? Szüksége van-e egy jogásznak arra, hogy hivatása gyakorlása közben kitérjen egy-egy anekdotára?

Úgy gondolom, hogy ez bizony egy jogásznak, egy ügyvédnek is szükségeltetik hivatásához.

Anekdotázási szokásainkat érdemes megtartanunk, már csak azért is, mert a nevetés jó hatással van az emberre, a lélekre. A tréfas, rövid műfajok ráadásul rohanó világunkhoz is alkalmazkodnak, és egyben pár percre „megállítanak”, pihentetnek is. Sokan a filmvígjátékokat ezért szeretik. Megjegyzem, hogy filmgegjeink egy része régi, eltorzított anekdota.

? Nézzük hát, hogy a jogász társadalom milyen történelmi személyek emberi furcsaságait, érdekes jellemét rögzítette az emlékezet és a szájhagyomány és a gyűjtők segítségével!

Egy francia ügyvéddel kapcsolatos konkrét példát említek most a híres ügyvédek esetei

közül, amely a Betű a betű ellen címet kapta. Az anekdota tehát így hangzik:

„Egyetlen esetet ismerek csak, hogy valaki a saját fegyverét fordította a bürokrata ellen: a betűt. Egy Paul Goguilot nevű francia ügyvédnek az volt a szórakozása, hogy a betűbe kapaszkodva furcsábbnál furcsább perekkel zaklatta a bürokráciát. A toulous-i egyetem bábaképző tanfolyamot hirdetett. Nosza Goguilot jelentkezett a tanfolyamra. Persze elutasították. Erre pert indított az egyetem ellen, és hivatkozott a pályázati feltételekre: ezekben egy árva szó sincs arról, hogy nőket vesznek fel. Betű az betű; az ügyvéd a pert meg is nyerte. De ezután a maga jószántából előállt tőle, hogy kiképezzék szülőnőnek.

Máskor a vasútnak gyűlt meg vele a baja. Párizsban volt dolga, és annak végeztével hazaindult Nimes-be. A pályaudvaron megváltotta a jegyét, s jelentkezett a poggyászfelvevő teremben, hogy fel akarja adni az útipoggyászát. Ez a poggyász egy rendes, lúdtollból faragott fogpiszkáló volt. Persze elutasították. Nem addig van – mondta és felmutatta az üzletszabályzatot: semmiféle paragrafus sem tiltja, miért ne lehetne egy fogpiszkálót poggyászként feladni. Végül győzött a betű: a fogpiszkálót útipoggyászként elfogadták.

De a csavaros eszű ügyvéd nem érte be ennyivel. A fogpiszkálót biztosította baleset ellen 1000 frankra. S úgy látszik, a véletlennek megtetszet az elmés játék és Goguilot mester pártjára állt. A fogpiszkáló útközben elveszett. Az ügyvéd felmutatta a biztosítási bárcát és jelentkezett az ezer frankért. A vasút dühöngött, és úgy próbált szabadulni üldözőjétől, hogy felajánlott neki egy doboz legfinomabb fogpiszkálót. Hogyisne! Gyerünk a bíróság elé! S a bürokrata-vadász ügyvéd diadala teljes lett: ezt a pert is megnyerte.”

? 2007-ben jelent meg a *Mindent apámról* című könyve. Úgy tudom, hogy ebben is jelentek meg jogi anekdoták. Tudna olyat említeni, amelyek a hazai joggal kapcsolatos?

Igen, többet is. Az elsőnek Pista kontója a címe: „Az Öreg utcában a huszas években volt egy Spitcer nevű kocsmáros. Ebben az időben nagy volt a kivándorlás Amerikába. Az öreg Spitcerhez beállított Pista bácsi:

Spitcer úr, megyek Amerikába – mondta. És Pista, a kontóval mi lesz?

Az marad – válaszolta a Pista.”

A másik egy sírfelirat: Itt nyugszik Balog Ferke. Tévedésből vertek fejbe. Mert akik nekem estek, Tót Pistára leselkedtek. Engem ütöttek le végül, Így haltam meg tévedésből.

dr. Kiss Anna

Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna

Győrben, 1964-ben született. 1991-ben etnográfusi képesítést szerzett az ELTE-n. PhD fokozatát 2001-ben szerezte meg, szintén az ELTE-n, magyar és összehasonlító folklorisztikából. 2005-ben elvégezte a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet, Művelődésszervezői szakát. Jelenleg a Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karán tanít. Több könyv szerzője. Balázs Liviával írta együtt *Időstök* (Népi időjárásjóslások gyermekeknek), illetve *Ósdi Állatosdi* (Állatokhoz fűződő népi mondókák, jóslások és csúfolók), Glüch Csabával pedig *Dely Mária balladáját és igaz történetét dolgozták fel A vérző liliom* című könyvben. 2007-ben jelent meg *Mindent apámról* (Egy sokoróaljai iparos emlékei) című műve. 2008-ban Rákóczi emlékérmét kapott a Magyarok Világszövetsége Kisalföldi Társaságától, és ugyanebben az évben nyerte el az MTA több éves Bolyai János Kutatási Ösztöndíját.